

دانشگاه پیام نور

آموزش همگانی محیط زیست

(آموزش محیط زیست)

www.ketab.ir

دکتر سید محمد شبیری دکتر مهدیه رضائی

سرشناسه	شیرازی، سیدمحمد، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدید آور	Shobeiri, Seyed Mohammad
مشخصات نشر	آموزش همگانی محیط زیست (رشته آموزش محیط زیست) / سیدمحمد شیرازی، مهدیه رضایی، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۱۹۰ ص.
فروست	دانشگاه پیام نور، ۲۶۹۸. گروه آموزش محیط زیست، ۱/۹.
شابک	978 - 964 - 140747 - 8
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	آموزش محیط زیست - آموزش برنامه‌های
موضوع	Environmental education - Programmed instruction
موضوع	مهندسی محیط زیست - آموزش برنامه‌های
موضوع	Environmental engineering -- Programmed instruction
موضوع	مهندسی محیط زیست - راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	Environmental engineering -- Study and teaching (Higher)
شناسه افزوده	رضایی، مهدیه، ۱۳۴۲ -
شناسه افزوده	دانشگاه پیام نور
شناسه افزوده	Payam Noor University
رده بندی کنگره	GEY۰
رده بندی دیویی	۳۰۷۰۷۱
شماره کتابشناسی ملی	۶۲۴۶۹۲۸

دانشگاه پیام نور

آموزش همگانی محیط زیست

مؤلفان: دکتر سیدمحمد شیرازی - دکتر مهدیه رضایی

ویراستار علمی: دکتر محمدرضا سرمدی

تهیه و تولید: دفتر تدوین و تولید کتب و محتوای آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و توزیع دانشگاه پیام نور

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۱۴۰۷۴۷ - ۸

ISBN: 978 - 964 - 140747 - 8

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید.

(کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به دانشگاه پیام نور است. تولید، کپی یا خلاصه‌برداری و نشر و ترجمه، چاپ، اقسط، توزیع گسترده، تهیه CD و - این اثر یا بخشی از آن اعم از متن، طرح، پست و روی جلد و - بدون اخذ مجوز کتبی از معاونت فناوری و پژوهش دانشگاه خلاف مقررات و تعرض به حقوق مادی و معنوی دانشگاه است. متخلفین وفق قانون حمایت از مؤلفان و هنرمندان دارای مسئولیت حقوقی و کیفری بوده و تحت پیگرد قرار می گیرند.)

(این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است)

آدرس فروشگاه مرکزی چاپ و انتشارات دانشگاه پیام‌نور: تهران، خیابان شهید رجایی،

نرسیده به تقاطع آزادگان، جنب ورزشگاه یادآوران، تلفن: ۵۵۵۰۲۱۰۴ - ۵۵۰۹۸۳۸

سایت فروش اینترنتی: <http://digibook.pnu.ac.ir>

چاپ: اول
شمارگان: ۲۰۰
قیمت: ۳۶۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

پیشگفتار

ته

۱	فصل اول: آموزش همگانی محیط‌زیست، کلیات، سیر تاریخی و جایگاه آن در اسناد بالادستی
۱	هدف کلی
۱	هدف‌های یادگیری
۲	مقدمه
۳	۱-۱ تعاریف آموزش محیط‌زیست
۶	۲-۱ آموزش همگانی محیط‌زیست و گروه‌های هدف
۸	۳-۱ تبیین مفهوم آموزش همگانی محیط‌زیست
۸	۱-۳-۱ تعاریف و مفاهیم
۱۱	۴-۱ سیر تاریخی تحول آموزش محیط‌زیست در اجلاس سند بین‌المللی تا قبل از سال ۲۰۰۰
۱۹	۵-۱ آموزش همگانی محیط‌زیست و تحولات قرن ۲۱
۲۶	۶-۱ سیر تاریخی توجه به آموزش محیط‌زیست در کشور ایران
۲۶	۱-۶-۱ دوره اول: آموزش محیط‌زیست در دوره زمانی پیش از انقلاب اسلامی
۲۷	۲-۶-۱ دوره دوم: آموزش محیط‌زیست از انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۷۶
۲۸	۳-۶-۱ دوره سوم: از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵
۲۸	۴-۶-۱ دوره چهارم: از سال ۱۳۸۵ تاکنون
۳۰	۷-۱ جایگاه آموزش محیط‌زیست در قانون اساسی و اسناد بالادستی در ایران
۳۱	۱-۷-۱ آموزش محیط‌زیست در قوانین عادی و سایر اسناد بالادستی
۳۲	۲-۷-۱ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و آموزش محیط‌زیست
۳۴	۳-۷-۱ آموزش محیط‌زیست در سند برنامه درسی ملی
۳۶	۴-۷-۱ آموزش محیط‌زیست در قوانین برنامه توسعه کشور
۴۱	۸-۱ ضرورت رویکرد جمهوری اسلامی ایران نسبت به آموزش همگانی محیط‌زیست
۴۲	خلاصه فصل اول

خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول

خودآزمایی تشریحی فصل اول

فصل دوم: آموزش همگانی محیط‌زیست و آموزش رسمی

هدف کلی

هدف‌های یادگیری

مقدمه

۱-۲ آموزش رسمی محیط‌زیست - پیش‌دبستانی

۲-۲ آموزش رسمی - مدارس (ابتدایی، دوره متوسطه اول و دوره متوسطه دوم)

۲-۲ آموزش و پرورش و رسالت آموزش همگانی محیط‌زیست

۲-۱-۲ مدارس و آموزش محیط‌زیست

۲-۲-۳ مدیریت در مدارس در خدمت اهداف آموزش محیط‌زیست

۲-۲-۴ چالش‌های آموزش محیط‌زیست در بخش مدارس

۳-۲ آموزش رسمی محیط‌زیست - آموزش عالی

۳-۲-۱-۳ رهیافت‌های دقیق توسعه‌یابان در آموزش عالی

۲-۳-۲ دانشگاه سبز و دانشگاه بیدار

۴-۲ آموزش رسمی محیط‌زیست - فنی و حرفه‌ای

۵-۲ آموزش رسمی محیط‌زیست - نهضت سوادآموزی

خلاصه فصل دوم

خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل دوم

خودآزمایی تشریحی فصل دوم

فصل سوم: آموزش همگانی محیط‌زیست و آموزش‌های غیررسمی

هدف کلی

هدف‌های یادگیری

مقدمه

۱-۳ آموزش غیررسمی محیط‌زیست - مدیران و سیاست‌گذاران

۱-۳-۱ مدیریت منابع انسانی سبز و نقش آموزش

۲-۱-۳ سیاست، مدیریت سبز و آموزش

۲-۳ آموزش غیررسمی محیط‌زیست - بخش تولیدکنندگان

۲-۳-۱ زیربخش صنعت

۲-۳-۲ زیربخش کشاورزی

۳-۲-۳ زیربخش خدمات

۳-۳ آموزش غیررسمی محیط‌زیست - بخش مصرف‌کنندگان

۱-۳-۳ مبانی، الزامات و سیاست‌های اصلاح الگوی مصرف مصوب شورای فرهنگ عمومی

۲-۳-۳ سیاست‌های کلی نظام در ارتباط با اصلاح الگوی مصرف

۳-۳-۳ قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی

۱۱۰	۳-۳-۴ مصرف مسئولانه و پایدار و آموزش همگانی محیط‌زیست
۱۱۴	خلاصه فصل سوم
۱۱۵	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل سوم
۱۱۶	خودآزمایی تشریحی فصل سوم
۱۱۷	فصل چهارم: آموزش همگانی محیط‌زیست و آموزش‌های مبتنی بر رسانه‌ها
۱۱۷	هدف کلی
۱۱۷	هدف‌های یادگیری
۱۱۸	مقدمه
۱۲۰	۱-۴ ارتباطات و کارکردهای آن
۱۲۳	۲-۴ ارتباطات، اطلاعات و جوامع بشری
۱۲۷	۳-۴ رسانه
۱۲۸	۱-۳-۴ رسانه آموزشی
۱۳۰	۲-۳-۴ تأثیرات استفاده از رسانه‌ها
۱۳۰	۳-۳-۴ انتخاب رسانه‌ها
۱۳۰	۴-۳-۴ جایگاه، نقش و کارکردهای رسانه‌های جمعی در زندگی روزمره
۱۳۲	۵-۳-۴ رسانه‌های شنیداری
۱۳۶	۶-۳-۴ رسانه‌های دیداری
۱۴۰	۷-۳-۴ آموزش همگانی محیط‌زیست رسانه نوشتاری
۱۴۱	۸-۳-۴ ظهور فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی
۱۴۶	۹-۳-۴ چندرسانه‌ای‌ها
۱۴۸	۱۰-۳-۴ رسانه‌های اجتماعی
۱۵۴	۱۱-۳-۴ شبکه‌های اجتماعی
۱۶۲	خلاصه فصل چهارم
۱۶۵	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل چهارم
۱۶۵	خودآزمایی تشریحی فصل چهارم
۱۶۷	پاسخنامه
۱۶۹	منابع

پیشگفتار

با اندکی تأمل در بحران‌های مختلف محیط‌زیستی که بشر پشت‌سر نهاده است، درمی‌یابیم که آموزش هم‌اکنون کارآمدترین ابزار برای به‌زانو درآوردن مشکلات بوده است و تردیدی نیست که جهان فردا را آموزش امروزی سازد؛ بنابراین آموزش می‌تواند یکی از ابزارهای مهم و دغدگی در مقابل چالش‌های پیش‌روی انسان باشد. منظور از همگانی‌بودن آموزش، هر فردی، رده‌ای و یادگیری است. کمتر کسی است که بر اصل یادگیری همگان به‌منظور افزایش سطح دانش و آگاهی خدشه وارد کند، اما مسئله یاددهی معمولاً محل مناقشه است به‌دلیل تقسیم کار در زندگی اجتماعی عصر حاضر و ایجاد سازمان‌های تخصصی، انتظار این است که هر سازمانی، مسئولیت حوزه محیط‌زیستی مرتبط با عنوان و وظایف خود را به‌تدریج برعهده گیرد. به همین دلیل، شاید انتظار اولیه این است که سازمان حفاظت محیط‌زیست نیز به‌تنهایی مسئولیت یاددهی و دانش‌افزایی محیط‌زیست برای گروه‌های مختلف اجتماعی را عهده‌دار شود. این تصور و انتظار با اصل عمومی‌بودن حفاظت از محیط‌زیست مندرج در اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تعارض است. علاوه‌براین با واقعیت محیط‌زیست و حدود و قلمرو آنکه مفهومی به گستره نظام هستی و شامل کلیه مخلوقات خداوندی، زیست‌کره، انواع اکوسیستم‌ها و حتی منظومه شمسی است نیز مطابقت ندارد و با رویکرد حفاظت جهانی محیط‌زیست و مقررات بین‌المللی و ملی نیز مغایرت دارد. آموزش همگانی محیط‌زیست دارای دو وجه است اولاً همه اقشار، طبقات و صنوف اجتماعی، مخاطب آن هستند و در برنامه‌های آموزش محیط‌زیست

نمی‌توان گروه یا طبقه‌ای را به هر دلیل بی‌نیاز از این آموزش به حساب آورد. ثانیاً آموزش و یاددهی محیط‌زیست تنها در صلاحیت و توان یک نهاد مسئول رسمی حفاظت از محیط‌زیست نیست بلکه همه ارگان‌ها و نهادهای مسئول آموزش در کشور در حوزه و حدود خود با استناد به اسناد بالادستی و فرادستی ملی و بین‌المللی، قانون اساسی جمهوری اسلامی و مصوبه سال ۱۳۷۴ شورای عالی حفاظت محیط‌زیست در برابر آموزش محیط‌زیست مسئول هستند. کتاب حاضر با عنوان آموزش همگانی محیط‌زیست بر اساس الگوی ساختاری برنامه جامع آموزش همگانی محیط‌زیست (۱۳۸۸) و به‌روزرسانی مباحث آن، مجموعه‌ای از مباحث مرتبط را در ۴ فصل ارائه می‌دهد، فصل اول این کتاب در قالب کلیات به بررسی مفاهیم، سیر تاریخی و جایگاه آموزش همگانی محیط‌زیست در اسناد بالادستی ملی و بین‌المللی اختصاص دارد، در فصل دوم، آموزش همگانی محیط‌زیست در نظام آموزش رسمی کشور، وضعیت فعلی، فرصت‌ها و چالش‌های آن به بررسی قرار گرفته است. فصل سوم، به بررسی آموزش همگانی محیط‌زیست در نظام آموزش غیررسمی کشور، اختصاص پیدا کرده و فصل چهارم به بررسی نقش رسانه‌های همگانی، آموزش ضمنی محیط‌زیست پرداخته است. امید است این کتاب مورد استفاده برای دانشجویان کارشناسی ارشد رشته آموزش محیط‌زیست و نیز دانشجویان سایر رشته‌های مرتبط و علاقه‌مندان و صاحب‌نظران این حوزه قرار گیرد.